

Hovedlinjer i Straffelovkommissjonens utkast til ny straffelov

ØKOKRIM-sjef Einar Høgetveit

1 Innledning

Det er ikke alle forunt å fylle 100 år. Men når det gjelder de få som blir så gamle, er de ofte forbløffende oppegående og fortsatt livskraftige. Det gjelder i hvert fall de som blir trukket fram i offentligheten og feiret. Slik er det også med dagens 100-åring. Riktignok finner man noen skavanker og skrøpeligheter, og det er behov for litt ansiktsløfting og frisering her og der. Men skjelettet er solid, og 100-åringen er fortsatt fullt levedyktig. Man vil derfor finne igjen det alt vesentlige av grunntrekkene hos arvtakeren når dagens jubilant om noen år – på grunn av livets forgjengelighet – tross alt må gå i graven.

Det mandatet som Straffelovkommissjonen fikk i 1980, var å gjennomgå all straffelovgivning i Norge – ikke bare straffeloven isolert sett, men også særlovgivingen – og derunder vurdere spørsmålene om

- kriminalisering – hvilke handlinger skal være belagt med straff?
- plassering – skal straffebudene stå i straffeloven eller i en særlov?
- strafferammer – hvor strengt skal de ulike overtredelser kunne straffes?

Dessuten skulle dette være et generelt moderniserings- og oppryddingsprosjekt, noe som gjelder alle tre foregående spørsmål, samt mht. språk, overlappende bestemmelser mv.

Samlet sett er dette en formidabel oppgave, som omfatter gjennomgåelse av en meget stor del av all lovgivning i Norge, inkludert et omfattende forskriftsverk.

Da kommissjonen ble reoppnevnt i 1994, lå hovedmandatet fra 1980 fortsatt i bunnen, men departementet ga et tilleggsmandat som ga anvisning om at kommissjonen i denne omgangen skulle konsentrere seg om straffelovens spesielle del. Det har kommissjonen gjort ved å utarbeide forslag til detaljerte beskrivelser av de enkelte straffebudene og foreslått en inndeling av straffebudene i kapitler. Det gjenstår å utarbeide ferdig lovutkast. Dette valget av arbeidsmåte – å presentere kapittelskisser – skjedde i samråd med departementet. I arbeidet har det også vært nødvendig i en viss utstrekning å vurdere særlovgivingen, blant annet i forbin-

delse med plasseringsspørsmålet – dvs. i hvilken grad skal man flytte straffebud fra en særlov til straffeloven og omvendt?

Dessuten har det til dels vært behov for – og kommisjonen har ønsket – å gå gjennom straffelovens alminnelige del på nytt. Dvs. at man i delutredning VII også har drøftet på nytt en del av de spørsmålene som ble behandlet av den forrige kommisjonen i delutredning V fra 1992. Når det gjelder straffelovens alminnelige del, presenteres et fullt utskrevet lovutkast.

Utredningen har flere dissenser. Noe annet er ikke å vente i en utredning som berører et så enormt antall enkeltspørsmål. Det helt dominerende inntrykket som bør formidles, er likevel at kommisjonen er enig om det aller, aller meste. Som kommisjonsleder har det for øvrig ikke vært særlig viktig for meg å unngå dissenser. En dissens medfører gjerne at spørsmålet blir drøftet i ekstra bredde, noe som neppe er noen ulempe. Generelt sett er imidlertid drøftelsene ført i en meget knapp stil, noe som har vært nødvendig for at vi i det hele tatt skulle komme i mål.

2 Kriminalisering

Det er et hovedsynspunkt hos kommisjonen at det generelt sett bør vises tilbakeholdenhet ved bruk av straff. Det bør legges mer vekt på begrensende prinsipper for bruk av straff enn det man ofte ser i den politiske debatten i dag.

Straff bør først og fremst knyttes til handlinger som kan medføre skade eller fare for skade – et såkalt skadefølgeprinsipp. Prinsippet bygger på at individet i størst mulig grad bør kunne handle fritt, og at straff, som samfunnets mest inngripende virkemiddel for å sikre lovlydighet, bare bør kunne anvendes når tungtveiende grunner taler for det.

For kommisjonen har skadefølgeprinsippet blant annet ført til at man ikke bør bruke straff mot handlinger bare fordi de måtte virke støtende på noen menneskers moraloppfatning.

Blant annet foreslås det at bigami ikke lenger skal være straffbart, noe annen utroskap heller ikke er. Det betyr likevel ikke at bigamisk ekteskap blir lovlig. Ekteskapsloven vil fortsatt forby dette. Og den som greier å inngå slikt ekteskap i Norge, vil som regel ha begått straffbar dokumentfalsk og avgitt straffbar falsk/uriktig forklaring. Kommisjonens antydning om at skildringer av vanlig seksuell aktivitet mellom voksne ikke bør ansees som straffbar pornografi, kan begrunnes på samme måte som avkriminalisering av bigami.

Selv om det også har karakter av å verne et moralsyn, opprettholder kommisjonen på den annen side straff for bruk av grove voldsskildringer på grunn av faren for at barn og ustabile skal påvirkes til straffbare handlinger.

Det er i tråd med et skadefølgeprinsipp at straff ikke bør anvendes hvor skade ikke er påviselig. Forslaget om å heve promillegrensen igjen til 0,5 er en oppfølging av dette. Etter det kommisjonen har kunnet bringe på det rene, foreligger det ikke empi-

risk belegg for at en lavere alkoholpåvirkning enn 0,5 promille influerer på evnen til å føre motorvogn i en slik grad at det representerer noen økt trafikksikkerhetsrisiko.

Videre bør det som regel ikke straffes når den eneste som rammes er gjerningspersonen selv, såkalte paternalistiske straffebud. Et flertall på tre av kommisjonens fem medlemmer foreslår på denne bakgrunn at bruk og besittelse av narkotika avkriminaliseres. Mindretallet, som jeg selv tilhører, legger vekt på at dette vil medføre økt narkotikabruk og økte skader som følge av dette, ikke bare på brukerne selv, men også i form av større press på sosial-, trygde- og helsevesen. Selv om alle i kommisjonen prinsipielt sett slutter seg til et skadefølgeprinsipp, kan man altså være uenig om de konkrete løsningene. En samlet kommisjon derimot foreslår at man fortsatt ikke skal straffe bruk av dopingmidler.

I nær sammenheng med selvskadetilfellene står samtykketilfellene. Bør man tillate at noen påføres skade når den som rammes samtykker? Kriminalisering her kan sies å ha paternalistiske trekk. Et mindretall på to i kommisjonen foreslår at det gis adgang til straffritak ved drap med samtykke og medvirkning til selvmord, forutsatt at man står overfor en terminalt syk og det foreligger en «bestemt og veloverveid anmodning» fra den samtykkende. Ett av disse medlemmene foreslår tilsvarende adgang til straffritak også ved rent medlidenhetsdrap, selv om slik anmodning ikke er mulig, for eksempel pga. bevisstløshet. Flertallet legger blant annet vekt på det press den syke eller gamle kan oppleve i retning av å velge livsavslutning, som avgjørende argument mot en slik adgang til straffritak.

Selv om en handling ikke medfører skade, kan straff etter kommisjonens syn likevel være berettiget ut fra kontrollhensyn. Kommisjonen foreslår på denne bakgrunn blant annet at kriminaliseringen av etterfølgende alkoholnyttelse opprettholdes.

Ved siden av skadefølgeprinsippet framholder kommisjonen som sitt hovedsyn at straff bare bør anvendes der det er berettiget. Det er for eksempel helt uberettiget å bruke straff overfor lovbrysterens barn, selv om det sikkert er meget effektivt.

Straff bør heller ikke brukes der det ikke er hensiktsmessig, og kommisjonen framholder at nytten av straff ofte er overvurdert; man løser sjelden et samfunnsproblem ved bare å vedta en straffebestemmelse eller øke en strafferamme. Nyttevirkningene av straff kontra ikke straff må dessuten i en del tilfeller veies mot hverandre. Kommisjonen foreslår på flere punkter innskrenkninger av det straffbare av hensyn til ytringsfriheten, for eksempel avkriminalisering av blasfemi og offentlig forhånelse av fremmed stats flagg og riksvåpen, samt en betydelig innskrenkning i det strafferettslige vernet for ærekrenkelsler.

Straff bør videre bare brukes dersom man ikke kan oppnå samme grad av lovlidighet med mindre inngripende virkemidler. Dels har man privatrettslige virkninger, ofte erstatning og oppreisning, som kan ansees tilstrekkelig. Kommisjonen foreslår som nevnt innskrenkninger i det strafferettslige vernet for ærekrenkel-

ser, men tar ikke stilling til det sivilrettslige vernet. Dersom det skal reageres, vil erstatning ofte være tilstrekkelig. Her kan også nevnes forslaget om å oppheve hele strl. kap. 41 om private tjenesteforhold.

Administrative sanksjoner ilagt av et forvaltningsorgan vil også i mange tilfeller være tilstrekkelig for å sikre tilstrekkelig lovlighet. Rundt omkring i særlovgivningen finnes en rekke hjemler for illeggelse av blant annet gebyrer, tilbakekall av tillatelser, stans av ulovlig virksomhet, administrative advarsler mv. I tillegg til de administrative sanksjonene stiller vedkommende særlov som regel også opp en straffetrussel for brudd på de samme handlingsnormene. I mange av disse tilfellene vil det sannsynligvis være mulig å oppheve straffetrusselen og nøye seg med de administrative sanksjonene. Det foreligger etter kommisjonens syn et betydelig avkriminaliseringspotensiale her. Det har i denne omgangen ikke vært kommisjonens oppgave å se på disse spørsmålene i særlovgivningen. Det ble i januar i fjor oppnevnt et eget utvalg, det såkalte Sanksjonsutvalget, til å drøfte disse spørsmålene nærmere, og det blir spennende å se hva dette utvalget kommer fram til.

3 Kriminalisering forts. – strafferettens periferi

Den nåværende kommisjonen opprettholder forslaget fra delutredning V om å innføre et generelt straffansvar for medvirkning. Dette innebærer at medvirkningstillegg i de enkelte straffebudene blir unødvendig. I forhold til straffebud som i dag ikke rammer medvirkning, har kommisjonen hatt valget mellom å foreslå unntaksregler om at medvirkning ikke skal være straffbart, eller å gå inn for nykriminalisering. Kommisjonen foreslår bare i et par tilfeller at medvirkning ikke skal være straffbart, nemlig når det gjelder redaktøransvaret og brudd på taushetsplikt. I forhold til gjeldsforbrytelser foreslås det – med noen endringer – å videreføre nåværende strl. § 288 andre ledd, som begrenser kreditorens medvirkningsansvar. Samlet fører derfor den generelle medvirkningsregelen til nykriminalisering i ganske mange tilfeller, men kommisjonen har i alle tilfellene kommet til at en slik nykriminalisering er rimelig og ubetenkelig.

Straffbarheten av forsøk avhenger i dag av om det dreier seg om en forbrytelse eller forseelse. Skillet mellom forbrytelser og forseelser foreslås opphevet, og kommisjonen foreslår i stedet å avgrense straffbarheten for forsøk til overtredelser som kan medføre fengsel i mer enn 6 måneder. Enkelte straffebud gjør forsøk straffbart som fullbyrdet overtredelse. Konsekvensene av dette er blant annet at adgangen til straffri tilbaketreden er avskåret, og at strl. § 51 om mildere straffutmåling ved forsøk ikke gjelder. Kommisjonen går ikke inn for noen regel tilsvarende strl. § 51, og mener det som oftest er ønskelig at lovbryteren har adgang til straffri tilbaketreden

fra forsøk. På denne bakgrunn foreslås det stort sett ikke å videreføre likestillingen av forsøk med fullbyrdet overtredelse i de enkelte straffebudene.

Når det gjelder forberedelseshandlinger, som professor dr juris Erling Johannes Husabø har skrevet en egen utredning om for kommisjonen, foreslås det ingen generell bestemmelse, men en kasuistisk tilnærming som i dag. Dvs. at forberedelseshandlinger, som regel i form av avtale om å begå overtredelse, gjøres straffbar ved enkelte alvorlige straffebud, for eksempel drap, ran, kapring, krigsforbrytelse mv. Utover slike forberedelseshandlinger i snever forstand vil det selvsagt fortsatt være en rekke straffebud som rammer handlinger som i seg selv ikke er skadelige, men som lett leder til annen skadeforvoldelse, for eksempel det å bære kniv eller skytevåpen på offentlig sted, samt en rekke sikkerhetsregler i særlovgivningen.

4 Kriminalisering forts. – skyldkravet

Når det gjelder skyldkravet, bør det etter kommisjonens syn som hovedregel kreves forsett for å kunne anvende straff. Straff for uaktsomhet krever en særskilt begrunnelse. Vanligvis vil det da være tilstrekkelig å ramme grovt uaktsomme handlinger. På bakgrunn av denne prinsipielle holdningen til skyldkravet foreslås det i delutredning VII – i motsetning til forslaget fra den tidligere kommisjonen – at skyldkravet i særlovgivningen skal være forsett når annet ikke er bestemt.

Kommisjonen foreslår videre å stramme inn skyldkravet i en rekke straffebud fra uaktsomhet (simpler eller grov) til forsett, for eksempel når det gjelder bæring av våpen på offentlig sted og voldtekt. Og man foreslår å endre fra simpler til grov uaktsomhet i en del tilfeller, for eksempel når det gjelder drap, skatte- og avgiftsvik og innsidehandel. Samlet innebærer kommisjonens forslag at skyldkravet simpler uaktsomhet nesten forsvinner fra straffeloven.

Kommisjonen går inn for en standardisering av skyldkravene ved at man i strafferetten i størst mulig grad unngår skyldkrav som avviker fra forsett og simpler eller grov uaktsomhet slik disse skyldformene foreslås definert i en ny straffelov. Uttrykk som «vitende om», «mot bedre vitende» osv. bør ikke videreføres. Dessuten mener kommisjonen at man langt på vei kan greie seg uten et hensiktskrav, slik man i dag finner det særlig i bestemmelsene om vinningsforbrytelser. Den som har handlet med forsett i disse tilfellene, har som regel utvist tilstrekkelig straffeskyld til å dømmes.

5 Strafferammer

Når det gjelder hovedspørsmål 2 om strafferammer, har kommisjonen innhentet en egen utredning om hvilke argumenter som både rent faktisk er blitt anvendt, og som prinsipielt sett kan anvendes, fra daværende stud. jur., nåværende cand.jur. Runar Tor-

gersen. Et hovedsynspunkt er, ikke overraskende, at fastsettelse av strafferammer er en meget kompleks prosess, hvor en rekke momenter spiller inn, og hvor det ikke finnes noen entydige løsninger. Mange av de samme momentene (for eksempel graden av skadevirkninger) har også betydning for om en handling overhodet skal kriminaliseres, jf. hovedspørsmål nr. 1.

Kommisjonen har drøftet om det er behov for lovfesting av generelle regler om reaksjonsvalg og straffutmåling, men har kommet til at det stort sett ikke er behov for dette. Unntak gjelder begrensning i bruken av fengselsstraff overfor unge lovbrøyttere, hvor det foreslås at ubetinget fengselsstraff bare skal kunne idømmes den som var under 18 år på gjerningstidspunktet når det er særskilt påkrevd. Et flertall på tre medlemmer foreslår at fengselsstraffen i slike tilfeller ikke kan overstige 8 år, mot 15 år i dag. Dessuten foreslås videreført strl. § 59 andre ledd om at en tilståelse skal hensyntas ved straffutmålingen.

Kommisjonen er ellers generelt skeptisk til at lovgiver/politikerne skal styre straffutmålingen for å sikre tilstrekkelig strenge straffer på bestemte områder. Det er vanskelig å overskue konsekvensene av generelt formet lovgivning, og det kan dukke opp tilfeller som lovgiver ikke har forutsett, slik at den straffen som loven gir anvisning på – gjennom minstestraft eller på annen måte – blir for streng.

Særlig galt blir det dersom lovgiver, slik man har sett eksempler på, forsøker å signalisere ønske om et strengere straffenivå for de typiske overtredelsene av en straffebestemmelse ved å heve maksimumsstraffen. Kommisjonen mener at maksimumsstraffen aldri bør brukes av lovgiver for å gi signaler om et høyere straffenivå for normalovertredelsene. Dette leder lett til at det går «inflasjon» i strafferammene. Dette er blant annet bakgrunnen for at kommisjonen foreslår å senke strafferammen for vanlig voldtekt fra 10 til 6 år og for den alvorligste voldtekten fra 21 til 15 år. Dette betyr selvsagt ikke at kommisjonen mener voldtekt er en mindre alvorlig forbrytelse. Kommisjonen foreslår også for eksempel at straffen for de alvorligste regnskapsovertredelsene bør være 3 år og ikke 6 år som i dag.

På enkelte områder er kommisjonens forslag til strafferammer ment å være en reell nedkriminalisering. Dette gjelder særlig narkotikaovertridelser, hvor høyeste strafferamme foreslås senket til 10 år, i tråd med rettstilstanden i våre naboland, sammenliknet med 21 år i dag.

Kommisjonen er generelt skeptisk til minstestraffer og foreslår de aller fleste av disse avskaffet. Et flertall på tre foreslår å beholde minstestraft i to straffebud, nemlig når det gjelder drap (6 år) og grov seksuell omgang med barn (2 år). Et mindretall på ett medlem ønsker minstestraft også ved det som i dag kalles mordbrann (2 år). Et annet mindretall på to medlemmer ønsker ikke minstestraffer overhodet.

Straffeloven har i dag i alt 16 ulike hoveddrammer for fengselsstraff. Særlig tett ligger nivåene i det nedre skiktet, hvor man

finner strafferammer på både 2, 3, 4, 5, og 6 måneder. Tar man med sidestrafammer, blir antallet enda høyere enn 16. Kommisjonen mener at dagens fnggradering av strafferammene gir inntrykk av en urealistisk høy presisjon i de generelle straffverdighetsvurderingene som strafferammene kan sees som et resultat av. Kommisjonen mener man kan greie seg med et betydelig mindre sett av strafferammer uten at man mister muligheten til å fastsette en passende straffetrussel for ulike overtredelser. Kommisjonen foreslår at antall fengselsstrafferammer (utover ren bøtStraff) reduseres til 8 – nemlig 6 måneder, 1 år, 2 år, 3 år, 6 år, 10 år, 15 år og 21 år. I tillegg kommer minstestrafen på 14 dager.

Kommisjonen foreslår opphevet alle særlige sidestrafammer for gjentakelsestilfeller. Det ansees tilstrekkelig å ta hensyn til gjentakelse innenfor den vanlige strafferammen.

Strafferammene for likeartede lovbrudd av forskjellig grovhet kan lovteknisk differensieres på ulike måter. En mulighet er å operere med spesielle eller generelle sidestrafammer som kommer til anvendelse ved nærmere presiserte omstendigheter, jf. for eksempel strl. § 233 andre ledd angående særdeles skjerpene omstendigheter ved drap eller strl. § 229 andre og tredje straffalternativ om uforsettlige følger ved legemsbeskadigelse. En annen mulighet er å skille ut likeartede handlingstyper i forskjellige bestemmelser etter grovhet, slik at en skjønsmessig helhetsvurdering er avgjørende for når handlingen ansees å være grov, eventuelt liten, jf. for eksempel vanlig tyveri kontra hhv. grovt tyveri og naskeri (eller lite tyveri om man vil). Kommisjonen foreslår at den siste lovteknikken – vanlig/grov/eventuelt liten – anvendes i langt større utstrekning enn i dag.

Dette betyr for det første at man ikke viderefører særdeles skjerpene eller særdeles formildende omstendigheter som kriterier for særlige sidestrafammer. For det andre går kommisjonen inn for å oppheve alle sidestrafammer for uforsettlige følgeskader. Uforsettlige følger skal likevel kunne hensyntas, men da som et av flere momenter i den helhetsvurderingen som er avgjørende for om overtredelsen skal ansees som grov. For at følgen skal kunne komme i betraktning, foreslår imidlertid kommisjonen at gjerningspersonen må ha utvist uaktsomhet mht. følgen. Skyldgraden culpa levissima foreslås dermed avskaffet.

Endelig nevnes at bot foreslås som selvstendig straffalternativ når strafferammen er 3 år eller mindre.

6 Plassering

Hovedspørsmål nr. 3 gjelder plassering av straffebudene – i straffeloven eller i en særlov. Selv om kommisjonen mener at antallet straffebud i særlovgivningen antakelig kan reduseres betydelig, vil det likevel fortsatt være behov for så mange straffebud i særlovgivningen at man vanskelig kan tenke seg alle disse flyttet over til straffeloven.

Kommisjonen har søkt å kartlegge momenter som lovgiver rent faktisk har benyttet for å begrunne valget av plassering, samt foretatt en drøftelse av hvilken betydning ulike momenter bør ha ved vurderingen. Følgende åtte momenter drøftes:

- 1 Lovbruddets alvorlighet. – Dette momentet bør ha stor betydning når overtredelsen er tilstrekkelig alvorlig. Kommisjonen mener at straffebud med strafferamme på 6 år eller mer som hovedregel bør stå i straffeloven og foreslår på den bakgrunn å flytte fra særlovgivningen bestemmelsene om skatte- og avgiftssvik, grov alkoholovertrødelse, innsidehandel og kursmanipulasjon, alle med en 6 års ramme. Straffebudet mot promillekjøring, hvor overtrødelse ofte gir ubetinget fengsel, forslås også overflyttet til straffeloven.
- 2 Det har vært hevdet at type vernet interesse bør ha betydning, dvs. om det er tale om offentlige eller private eventuelt allmenne eller individuelle interesser. Både i straffeloven og i særlovgivningen finnes imidlertid straffebud som verner ulike typer interesser. Hvilken type interesse straffebudet verner, gir derfor liten veiledning for plasseringen.
- 3 Plasseringens symbolvirkning. – Det har vært hevdet at domfellelse etter straffeloven er mer stigmatiserende og at plassering der understreker overtrødelsens alvorlighet. Når det gjelder kjønnslemlestelse, ble det på den annen side argumentert med at overtrødelsens alvorlighet tilsa en egen særlov. Symbolvirkningen – om den i det hele tatt har noen realitet – gir derfor liten veiledning.
- 4 Hensynet til allmennprevensjonen – m.a.o. om plasseringen har betydning for kunnskapen om og dermed etterlevelsen av straffebudet. Dette momentet kan tale for å plassere et straffebud i en særlov som det naturlig gjenfinnes i av dem det angår. Momentet har således nær sammenheng med det neste.
- 5 Hensynet til saklig sammenheng. – Her dreier det seg om hva som gir best lovstruktur og brukervennlighet. Dette momentet bør etter kommisjonens syn ha stor betydning. Men det sier isolert sett ikke noe om hvorvidt straffeloven eller en særlov bør foretrekkes. Forutsetningen for at momentet skal tilsi plassering i særlov, er selvsagt at det eksisterer en særlov på vedkommende område.
- 6 Lovtekniske hensyn. – Dette gjelder for eksempel det forholdet at bestemmelser i straffeloven, som hører under Lovavdelingens ansvar, gjennomgående blir bedre forberedt enn straffebestemmelser i særlovgivningen. Nå finnes det straffebestemmelser i særlovgivningen som synes godt gjennomarbeidet, og uansett bør dette momentet spille liten rolle. Et annet forhold av lovteknisk art er at straffebud ikke bør tas ut av det aktuelle «lovmiljøet». Både brukervennlighet, saklig sammenheng (jf. foran) og hensynet til lovtolkningen kan tilsi dette. Er lovbruddet alvorlig nok, mener kommisjonen at dette hensynet likevel må stå tilbake for hensynet til at alvorlige overtrødelsler bør stå i

straffeloven, jf, for eksempel forslaget om å flytte alvorlig alkoholovertrødelse til straffeloven.

- 7 Det har vært hevdet at plassering av et straffebud i straffeloven bidrar til økning i den kriminalpolitiske innsatsen til politi og påtalemyndighet, men kommisjonen mener dette ikke har eller bør ha noen betydning overhodet.
- 8 Endelig pekes det på at tradisjon, det at et straffebud «alltid» har vært plassert et bestemt sted, vil kunne ha betydning når det ikke finnes hensyn som ikke trekker i noen annen retning.

7 De straffbare handlingene

Kommisjonen foreslår som nevnt at skillet mellom forbrytelser og forseelser avskaffes. Dermed blir straffeloven bestående bare av to deler – Første del. Alminnelige bestemmelser og Andre del. De straffbare handlingene.

Straffelovens andre del foreslås å bestå av i alt 18 kapitler (kap 16 til 33). Samlet dreier det seg om et vell av enkeltforslag, som det ikke er mulig å gå inn på i detalj i denne sammenheng. La meg likevel nevne noe.

Kommisjonen foreslår et nytt kap 16 om krigsforbrytelse, folkemord og forbrytelse mot menneskeheten, slik disse forbrytelsene er definert i de såkalte Roma-vedtektene. Det foreslås at reglene innarbeides ved transformasjon. Overtrødelse av disse gjennomgående alvorlige lovbruddene skal ikke kunne foreldes.

I kap 21 foreslår kommisjonen samlet en del straffebud mot handlinger som i seg selv ikke er skadelige, men hvor straffleggingen har som formål å utgjøre et vern mot andre straffbare handlinger. Her foreslås for eksempel tatt inn straffebud mot bæring av kniv og våpen på offentlig sted, annen ulovlig befatning med skytevåpen og sprengstoff, utilbørlig bruk av grove voldsskildringer, heleri og hvitvasking mv. Også i andre kapitler foreslås straff for i og for seg uskadelige forberedelseshandlinger for å motvirke det senere hendelsesforløpet. (For heleri og hvitvasking dreier det seg for øvrig om å motvirke tidligere handlinger/primærforbrytelsen.)

I kap 22 foreslår kommisjonen samlet en del bestemmelser under fellebetegnelsen vern av tillit. Det er tale om tillit både i privat og offentlig sammenheng. Her finner man blant annet bestemmelser om misbruk av offentlig myndighet, korrupsjon, innsidehandel, regnskapovertrødelse, mv.

Kommisjonen foreslår et kap 23 om vern av informasjon og informasjonsutveksling. Kapitlet inneholder blant annet et såkalt standardstraffebud om brudd på taushetsplikt og ulike regler om datakriminalitet, derunder nye, egne bestemmelser om skadeverk på elektronisk lagret informasjon. Forslagene tar sikte på å oppfylle kravene i Europarådets datakrimkonvensjon av 2001. Det såkalte Datakrimutvalget, som ble nedsatt i januar i år, vil vurdere disse spørsmålene mer grundig.

I kap 24 om uriktig forklaring og anklage foreslår kommisjonen å slå sammen dagens kap 15 og 16. I gjerningsbeskrivelsen i

straffebudene mot falsk forklaring og falsk anklage er de objektive og subjektive vilkårene for straff i dag vevd sammen på en måte som ikke er vanlig. De enkelte straffebudene inneholder normalt bare de objektive vilkårene for straff. Kommisjonen foreslår at dette også skal gjelde for bestemmelsene i dette kapitlet. I stedet for ordet «falsk» foreslås det derfor å bruke ordet «uriktig». Den som gir en uriktig forklaring som han eller hun tror er sann, vil som i dag ikke kunne straffes, ikke fordi en slik forklaring ikke er «falsk» i lovens forstand, men pga. manglende forsett.

8 Enkelte andre spørsmål

Kommisjonen foreslår en vesentlig forenkling av påtalereglene. Den store hovedregelen skal fortsatt være ubetinget offentlig påtale. Som eneste alternativ til dette foreslås at påtalen ved straffebud med strafframme inntil 2 års fengsel krever allmenne hensyn. Fornærmedes begjæring skal aldri lenger være noe vilkår for offentlig straffesak, men skadelidtes holdning vil inngå som ett av flere momenter i påtalemyndighetens vurdering av om allmenne hensyn foreligger.

Kommisjonen foreslår at ordningen med private straffesaker helt avskaffes.

Fordelingen av påtalekompetanse innen påtalemyndigheten er i dag basert på skillet mellom forbrytelser og forseelser. Når dette skillet oppheves, må skillet rent retts teknisk formuleres på en annen måte. Det foreslås at påtalekompetansen som hovedregel skal ligge hos politiet når strafferammen er inntil 1 års fengsel og hos statsadvokaten når rammen er over dette. Det åpnes for adgang til avvik i begge retninger, i den forstand at politiet kan gis kompetanse når strafferammen er inntil 6 år, og statsadvokaten kan gis kompetanse selv om strafferammen er 1 år eller lavere.

Et flertall på tre medlemmer foreslår et forbud mot pågripelse og fengsling av personer under 16 år. Samme flertall foreslår et forbud mot forvaring av personer under 18 år.

Endelig nevnes at kommisjonen samlet opprettholder forslaget fra den tidligere kommisjonen om at påtalemyndigheten, når en ilagt bot ikke betales, må bringe saken inn for retten for fastsettelse av subsidiær fengselstraff.

9 Sluttord

Jeg har fokusert på endringsforslagene. Disse er mange. Dermed overser man lett at de vesentligste grunntrekkene i den nåværende straffeloven fortsatt vil være i behold. Jeg fastholder det jeg sa innledningsvis: Jubilanten er, alderen tatt i betraktning, forbausende livskraftig. Endringsbehovene dreier seg stort sett om ansiktsløftninger og annen overflatebehandling. Det foreslås likevel enkelte dypere kirurgiske snitt (slik for eksempel opphevelsen av skillet forbrytelser/forseelser, avskaffelse av private straffe-

saker og endringen i påtalereglene kan sies å være). Men det er det store vell av mindre endringsforslag som dominerer.

Kjære jublant, gratulerer med dagen og lykke til med de leve-årene du fortsatt har igjen!